

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колотуха О.В. Геопросторова організація спортивного туризму: Монографія. Кіровоград : ФО-П Александрова М.В., 2015. 448 с.
2. Колотуха О.В. Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник). Geo-Hub: науково-освітній веб-портал. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://geohub.org.ua/node/917>.
3. Buckley, R., Coghlan, A. Nature-based tourism in breadth and depth. Critical Debates in Tourism. Griffith University, Queensland, Australia, 2012.
4. Texas Wildlife Association – <https://www.gaiadiscovery.com/travel-transportation/definitions-of-ecotourism-nature-tourism-sustainable-tourism.html>, 2023.

Г. О. Латіна

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ В СИСТЕМІ ПРОМОЦІЇ ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У науковому дослідженні розглянуто стан здоров'я, рівень медичної грамотності педагогічних працівників на різних етапах професійної реалізації. Результати свідчать про необхідність не залежно від соціальних умов спрямовувати наукові пошуки щодо промоції здоров'я педагогічних працівників. У запропонованих концепціях лікувально-оздоровчого туризму виокремлено рекреаційний туризм, як джерело здоров'язбережувального середовища.

Ключові слова: рекреація, туризм, промоція здоров'я, медична грамотність, неінфекційні захворювання, педагогічні працівники.

The scientific research examines the state of health, the level of medical literacy of pedagogical workers at various stages of professional realization. The results indicate the need to direct scientific research on the promotion of the health of pedagogical workers regardless of social conditions. In the proposed concepts of health tourism, recreational tourism is singled out as a source of health-preserving environment.

Keywords: recreation, tourism, health promotion, medical literacy, non-communicable diseases, teaching staff.

Профілактика психосоматичних та психовегетативних порушень є основою промоції здоров'я педагогічних працівників. Виробничо зумовлені захворювання у вчителів виникають на тлі складної взаємодії організаційних чинників трудового процесу, особливостей професійної діяльності, робочих ситуацій, комунікацій, особистісних характеристик, пошуку балансу між роботою та особистим життям.

Однією з економічних умов сучасних трудових відносин є конкурентоспроможність на ринку праці, що зумовлює промоцію здоров'я через створення здоров'язбережувального середовища, дотримання здорового способу життя на різних етапах профе-

сійного розвитку педагогічних працівників.

Педагогічні працівники на етапі професійної підготовки мають низький рівень поінформованості про фактори ризику неінфекційних захворювань. Дослідження 2018 року свідчать що педагогічні працівники на етапі професійної підготовки не знають, як визначити свою фізичну активність ($6,85 \pm 0,27\%$), артеріальний тиск ($15,07 \pm 0,45\%$), рівень холестерину ($15,10 \pm 0,45\%$), не усвідомлюють споживання шкідливих звичок (куріння – $1,37 \pm 0,16\%$, споживання алкоголю – $12,31 \pm 0,56\%$) [1, с. 147].

Під час воєнного стану у педагогічних працівників на етапі професійної підготовки встановлено високий рівень комбінованих факторів неінфекційних захворювань, показник яких перевищує загальноукраїнський. Встановлена тенденція до зростання частки з ожирінням I ступеня ($t=3,04$, $p \leq 0,05$) та зниження частки з нормальною масою тіла ($t=3,1$, $p \leq 0,05$); зниження частки з підвищеним АТ ($t=4,5$, $p \leq 0,001$), зниження частки, що споживає овочі та фрукти більше семи раз на добу ($t=2,6$, $p \leq 0,01$), зростання частки майбутніх педагогічних працівників високим рівнем ФА ($t=3,83$, $p \leq 0,01$) [2, с. 14]. Це свідчить про необхідність підвищувати медичну грамотність у педагогічних працівників.

Вагомою складовою медичної грамотності, особливо в умовах воєнного стану, є знання педагогічних працівників щодо домедичної допомоги. Результати оцінки обізнаності щодо домедичної допомоги у педагогічних працівників на етапі професійної підготовки свідчать про невірний вибір номеру екстреної допомоги у 9,3% респондентів, відсутність навичок домедичної допомоги у 50% та готовність надавати домедичної допомоги у 13% респондентів [3, с. 28].

Оцінка психоемоційного стану педагогічних працівників на етапі професійної реалізації залежить від соціальних умов. Так, в умовах соціальної ізоляції зумовленою пандемією COVID-19 педагогічних працівників переважав середній ($48,24 \pm 3,36\%$ $t=9,54$, $p \leq 0,001$) та низький ($41,18 \pm 3,31\%$ $t=7,83$, $p \leq 0,001$) рівні професійного вигорання. В умовах воєнного стану встановлено, що питома вага групи вчителів із низьким рівнем професійного вигорання ($69,03 \pm 3,35\%$) переважає у 2,22 рази аналогічну групу вчителів періоду соціальної ізоляції ($30,97 \pm 3,35\%$, $t=8,04$, $p \leq 0,001$). Встановлена суттєва перевага низького рівня професійного вигорання у педагогів в умовах воєнного стану свідчить про можливе зниження впливу професійних стресорів умов трудового процесу і актуалізація відчуття невизначеності, постійної тривоги, страх за власне життя та життя близьких, що зумовлено воєнним станом в країні [4, с. 29].

При цьому, провідним скаргами незалежно від соціальних умов та рівнів професійного вигорання у педагогічних працівників є скарги на головний біль вранці, та після нервово-емоційного

напруження, серцебиття, порушення сну, підвищення артеріального тиску.

Аналіз результатів попередніх досліджень вимагають не залежно від соціальних умов спрямовувати наукові пошуки щодо промоції здоров'я педагогічних працівників. Одним з таких напрямів є рекреаційний туризм, як джерело здоров'язберезувального середовища.

На сьогодні, концептуальні підходи вчених-туризмологів дозволяють виокремити різні підходи щодо складових лікувально-оздоровчого туризму. Концепція Галасюк С.С. включає наступні складові: лікувальний (медичний, санаторно-курортний) та оздоровчий (велнес-туризм, спа-туризм). При цьому базами надання таких послуг є клініки, медичні центри, санаторії, профілакторії, заклади оздоровчого профілю, спа-центри при готелях. Концептуальна система лікувально-оздоровчого туризму за Katakina Kiss (2013), виокремлює медичний туризм (реабілітаційний туризм, оздоровчий туризм на медичній основі) та оздоровчий, рекреаційний туризм (велнес, спорт, медичний велнес). Модель Баєва В.В. (2014) розглядає складовими надання медичної допомоги та профілактику захворювань, здоровий спосіб життя, косметологічні послуги [5, с. 5].

Таким чином, не залежно від моделі, саме рекреаційний туризм має оздоровчу складову, яка і дозволяє провадити промоцію здоров'я педагогічних працівників застосовуючи засоби з відновлення фізичного та ментального здоров'я інтегруючи їх у повсякденне життя через особисте здоров'язберезувальне середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Латіна Г. О. Поведінкові фактори ризику хронічних неінфекційних захворювань у молоді. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VII Всеукр. заочної наук.-практ. конф.*, 15 лют. 2018 р. Суми: ФОП Цьома С.П., 2017 С. 146–148. URL:<https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c0ca6c3-53a7-4c22-98ab-00b4d111b641/content>
2. Латіна Г. О. Фактори ризику неінфекційних захворювань у педагогічних працівників на етапі професійної підготовки під час воєнного стану. *Олімпійський та параолімпійський спорт*. 2024. №1. С. 14–17. URL:<https://journals.spu.sumy.ua/index.php/sport/issue/archive>
3. Луговцова А. Оцінка готовності надати домедичну допомогу. *Здоров'язберезувальна компетентність у структурі безпеки життєдіяльності людини: матеріали VIII Всеукр. електр. наук.-практ. конф.*, 30 лист. 2023 р. Суми: Видавництво СумДПУ, 2023. С. 28 – 30. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11487>
4. Калиниченко І. О., Латіна Г. О. Суб'єктивна оцінка стану здоров'я педагогічними працівниками з різними рівнями професійного вигорання в умовах соціальної ізоляції та воєнного стану. *Довкілля та здоров'я*. 2024. №1 (110). С. 26–31. <https://doi.org/10.32402/dovkil2024.01.026>
5. Галасюк С. С. Концептуальні підходи до визначення терміну «лікувально-оздоровчий туризм». *Економіка та суспільство*. 2023. (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-8>